

מהות החירות וקדושת כח הדיבור

חג הפסח הוא התחלת הרגלים, משום שבו נולד עם ישראל. הרב קורא לפסח "האביב של העולם" (מאמרי הראיה מגד ירחים, עמ' 501), כלומר, תחילת ההופעה האלוהית הגלויה בעולם, לעומת הופעת יד הנסתרת בסדרי הטבע כפי שהופיעה ממעשה בראשית ועד יציאת מצרים, וכפי שאנו פוגשים אותה היום. התגלות אלוהית זו של יציאת עם ישראל ביציאת מצרים היא יסוד האמונה. בכל שנה כשאנו מגיעים אל ימי הפסח אנו נפגשים עם התחדשות הארת האמונה של טבעיות האמונה כפי שהוטבעה בנו בראשית יצירתנו.

בעלי המוסר אומרים שלא הזמן עובר בנו אלא אנו עוברים בזמן. בזמני החגים אנו נמצאים בתחנות קבועות שיש בהם אוצרות ורשמים של קודש ושל יסודות אמונה. וכאשר "רכבת-הזמן" שוהה באותה תחנה צריך לדעת לנצל כל רגע, ולדלות ממנה את האוצרות הנמצאים בה, ככל יכולתנו. כן בקדושת הפסח מתחדש בנו עומק הטבעיות של האמונה, מתחדשת בנו הניסיונות של על כנפי נשרים שבה נולדנו.

שינוי מסמך - 146

1 וזו האולם מלבד הקדוש הזה, הנשען על קדושתו קפי מדרגת קדושת המים, יש עוד ענינים פרטיים, מקודרים לכל זמן ומקנים אלה קפי ענינו; ולשך כלם הוא סדר שסדרה הסקנה העליונה, שכל תקון שמתקן ואור גדול שהאיר בן מן המצרים, בשבט תקופת הזמן ההוא, יאיר עלינו אור מעין האור הראשון, והחדש תולדת התקון ההוא במי שקבלו. והנה על פי זה נצטרפו כגן הפסח, בכל הענינים שצטרפו, לזכר יציאת מצרים; כי בהיות התקון ההוא תקון גדול מאד שנתקנו בו, וכמו שצטרפו למעלה, הקבע שבשבט תקופת הזמן ההוא יאיר עלינו אור מעין האור שהאיר אז, והחדש בני תולדת אותו התקון, ועל כן נחשבנו באותם הענינים כלם.

3 יין ה - 146

4 ואמנם כן, הגאולה של יציאת מצרים פעלה בעיקר על הנשמה שיצאה לחלוטין מכבלי השעבוד, ומכאן ואילך אפילו אם יהיו גלויות ושעבודים לא יהיו אלא על הגוף בלבד ולא על הנשמה. ומפני זה גאולת מצרים היא באמת גאולה עולמית שאין אחריה גלות. כי הנשמה יצאה לחרות עולמית, ויוצאת את עמו ישראל מתוכם לחרות עולם.

10 ולואת, גאולת מצרים היתה לא רק גאולה מגלות, שהיה מטומאה, אלא גם עלי והתעלות עד אין קץ. והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני וגוי, כי אני ד' המעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים והייתם קדושים כי קדוש אני" (ויקרא י"א, מ"ד-מ"ה). להטרה מהטומאה היותר עכורה ולהגיע עד הטהרה והקדושה היותר נהדרה, כי העליה ההדרגתית היא רק כלפי הגוף, אבל הנשמה אין לה כל הדרגות וגבולים - בחפזן כמראה הבנוק היא עולה למרומי מרומים עד אין קץ.

15 וכמו אז בשעת יציאת מצרים, כן בכל שנה ושנה בהתקדש ליל שמורים לד' זוכה כל אחד ואחד מישראל שהקביה כביכול מספל בו בכבודו ובעצמו ובעת עריכת הסדר וכל היום הראשון של החג הוא יושב במחיצתו של מקום. ואור הנשמה מתגלה אז לכל יחיד ויחיד בכל הדר קדשה ומלא צביונה - לא לפי המעשים וההתעוררות - ומופיעה בהדרה כל אותו היום. ומי שזוכה להכין את עצמו להנות מאור הנשמה ולהתאחו בה אין קץ למעלתו, והאור הזה מאיר בו כל השנה כולה באותה הדרת הקדש וההופעה הגלויה שמתגלה או.

2 יצל בן יתאמץ כל אחד ואחד בכל אמוץ וחוזק להכין את עצמו לקראת היום הזה. לקבל כל ההשגות העליונות והאורות הנפלאים שמופיעים ומתגלים בו בלילה ובו ביום, להתאחו בהם ולהתקדש בקדושה העליונה הנפלאה הזו, ואשרי אשרי למי שפונה לבבו להכין עצמו ללילה וליום המקודשים האלה.

הגדה - 146

סיפור יציאת מצרים מעורר בנו את הציפייה לישועה ולהופעת כל המדרגות של גילוי השכינה להן זכינו, ואנו דבקים על ידי כך ביציאת מצרים שהיא שורש חיינו ומתוך כך, על ידי כל סיפור והעמקה בלילה זה, חושפים אנו את גדולת הנשמה לה זכינו ביציאת מצרים, ומקריבים אנו בפועל את הגאולה העתידה. אמירתנו בהגדה "השתא הכא, לשנה הבאה בני חורין" - אינה צפייה לישועה בלבד, אלא הבנה עמוקה כי סיפור היציאה פועל לקרוב הישועה ולהיותנו בני חורין. כל המעשים אותם פועלים אנו בלילה הזה מקריבים הם אותנו שלב נוסף אל הגאולה העתידה. לכן אנו מסיימים את ליל הסדר בתפילת "לשנה הבאה בירושלים הבנויה", משום שמכאן סיפור יציאת מצרים מצטיירת לפנינו וקרבה אלינו הגאולה העתידה בצורה חיה וממשית.

10 העיסוק בסיפור יציאת מצרים בכל זמן מעורר את הגאולה, אולם הדבר נכון באופן מיוחד דווקא בליל הסדר. הסיבה לכך היא שבלילה זה מופיע "אור הגאולה". אור הגאולה הוא שורש כל הגאולות, שורש כל המהלך ההיסטורי, שראשיתו ביציאת מצרים וסיומו בגאולה האחרונה. שורש עליון זה הוא סגולת ישראל הפנימית, ההולכת ומופיעה בשלבי הגאולה השונים עד להופעתה המלאה לעתיד לבוא.

146

5 אין לראות את המאורע כדבר שעבר, שכן הראוי לעשות לו זכרון כדי שלא ישכח בתוהו השכיחה, אלא לראותו כמאורע לשעתו ולכל הדורות, כגילוי לכל הדורות והזמנים. המאורע פתח שער - ושוב לא נסגר אותו שער לעולמים. וכל דור מתייצב בפתח השער ורואה אותם מראות ראשוניים. והחג הבא להחיות אותו מאורע, קולט לתוכו כל היקפו ועמקו של מאורע, והוא מספיגו בנפש החוגג. ולכן כל פרטי המאורע העיקריים צריכים להשתקף בכל הפרטים המקבילים להם באופיו של החג וכל צבעיו וגווניו. אחד מהם לא נעקף בה מבחינת תוכנו צריך המאורע להשאר נצחי וחי כבראשונה, והחג צריך להיות פירוש חי ומלא לאותו מאורע. פירוש בהיר שישקף את נשמת המאורע, שיפח גם עתה את נשמת המאורע לתוך מעמקי הנפש המלאה שמחת המאורע. יצירתו של חג היא בבחינת לבוש נפלא שבהיכנס בו האדם, הרי הוא מתעלה ומתרומם מעל לזמנו ומקומו. אל אותו זמן ואותו מקום של המאורע. הלבוש ההוא מכיל רגע בנצח שהוא נצח שברגע. גלגל-חמה שהבהיק בוירבראשית עם זריחת המאורע, נתלה מחדש בכל שנה באותו יום ממש.

10 בסדר "הגדה" מובא: "ובכל דור ודור חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, שלא את אבותינו בלבד גאל אלא אף אותנו גאל". ואין להכין פה כי אנו גם אנו יצאנו אייפעס ממצרים, אלא כמו שמיצתה ההלכה: "כאילו הוא בעצמו יצא עתה משיעבוד מצרים" (רמב"ם, חמץ ומצה, פ"ה, ה"ו). כלומר: "עתה" - יצא. זה "עתה" יצא. זה "עתה" התרחשה הגאולה ההיא. וצריך הוא לא רק "לראות עצמו" בכך, בעיני דמיונו כמי שמשקיף אחורנית למרחקי זמן, אלא צריך הוא "להראות" עצמו בכך - בפועל ממש. בשמחת-חירות של "עתה", בניגוני חירות של "עתה". שום דבר לא עבר ולא הלך, אלא מתרחש בזה הרגע עצמו ממש. המיסב לשולחן ה"סדר" בליל 25 ט"ו של ניסן אינו רק מזכיר את נס גאולת מצרים, אלא מחיה אותו בנפשו. חי אותו מחדש באותה שעה. חי "עתה" גאולה של "עתה". והיא שמחת-לבו "עתה". כי בעומקת הנפש אין חילוק זמנים.

146

6 אור הגאולה המחיה את כל הדורות

"חג חירותנו. חג המצות. אור הגאולה הולך ושופע עלינו. בכל הזמנים, ובכל הדורות. גם בדורות היותר אפלים, גם בימים, אשר החושך כסה את כל אופקנו מסביב. וקל וחומר שאנו שואבים ממנו בכל מלא נשמתנו עידוד ותקוה לאור הגאולה ההולכת ומתחדשת עלינו, בחסדי גואל ישראל המאיר לנו באורו בקוי גאולה בימינו בתוך כל המחשכים אשר שתו עלינו מעברים."

10 "חג חירותנו. חג המצות. אור הגאולה הולך ושופע עלינו". הרב אומר בעולת ראיה (חמץ א, עמ' כו, ד"ה 'צנוה') שיציאת מצרים אינה אירוע השייך לעבר בלבד, אלא פעולה השייכת לכל המהלך ההיסטוריה ואינה נפסקת כלל. יציאת מצרים והגאולה העתידה הן עניין אחד, ומשה רבינו ואליהו הנביא, המתחיל והגומר, 'גואלים הם לגאולה אחת' (ישראל ותחייתו פרק כח). המדרגות הרוחניות של גילוי השכינה בהן זכה עם ישראל ביציאת מצרים, יוצאות אל הפועל קמעא קמעא במהלך כל הדורות. לכן חשוב להבין את יציאת מצרים לא כמאורע חד פעמי, אלא כתהליך ארוך ומתמשך היוצא אל הפועל במילואו, בגאולה העתידה.

2 מתוך זה נבין, כי ישנו קשר בין העיסוק שלנו בגאולת מצרים ובין קירוב הגאולה העתידה. הרב בביאורו על ההגדה מביא בשם האריז"ל שאף על פי שעיקר העיסוק שלנו בהגדה הוא בעבר, ואנו מרחיבים בסיפור פרטי הפרטים של יציאת מצרים, מכל מקום יש לעיסוק זה, ביחוד בזמן המיוחד של ליל הסדר, סגולה פנימית לעורר את הגאולה העתידה.